

14.12.2022

EOAK/8834/2021

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Pia Wirta

MUISTISAIRAAN VANHUKSEN HOITOMAKSUJEN PERINTÄ

1 KANTELU

Kantelija arvostelee A:n kaupungin menettelyä muistisairaana äitinsä (jäljempänä asiakas) palveluasumisesta aiheutuvien asiakasmaksujen määrittämisessä. Kantelija pitää maksuja liian suurina, eikä kantelijan kertoman mukaan äidille jää asiakasmaksujen jälkeen turvaosuutta.

Kantelijan näkemyksen mukaan muistisairaana äidin taloudellista tilannetta ei ole huomioitu asiakasmaksua määritettäessä. Lisäksi kantelija kertoo, ettei äidin omakotitaloa ole yrityksistä huolimatta saatu myytyä, mistä äidille aiheutuu jatkuvia kuluja, muun muassa kiinteistöön liittyvästä asuntolainasta.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta hankittiin A:n kaupungin sosiaali- ja terveystoimintajohtajan antama selvitys. Saatua selvitystä on tämän päätöksen liitteenä.

3 RATKAISU

3.1 Asiassa saatu selvitys

Selvityksessä todetaan, että asiakkaalle on myönnetty palveluasunto A:n kaupungin ylläpitämään asumispalveluyksikköön 9.10.2019. Asumispalveluyksikössä asiakkaalta on peritty vuokra, hoitomaksu sekä ruokapalvelumaksu lautakunnan vahvistamien perusteiden mukaisesti. Asiakkaalle on selvityksen mukaan jäänyt käyttöön lautakunnan vahvistamien periaatteiden mukaisesti 130 euroa kuukaudessa.

Selvityksessä todetaan, että kaupunki on vastaanottanut 4.11.2019 palveluasumisen hoitomaksuja koskevan oikaisuvaatimuksen. Sosiaali- ja terveystoimintalautakunta on kokouksessaan 12.12.2019 (§ 18) hylännyt anomuksen hoitomaksujen alentamisesta viitaten siihen, että asiakkaalle jäävä osuus maksujen jälkeen on 130 euroa.

A:n kaupunki on vastaanottanut uuden oikaisuvaatimuksen 13.7.2020 ja sosiaali- ja terveystoimintalautakunta on 15.4.2020 (§ 39) käsitellyt hoitomaksun alentamisen ehtoja.

Kulut omakotitalosta ovat edelleen rasittaneet asiakkaan taloustilannetta ja tästä syystä A:n kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunta huomioi päätöksessään 25.8.2020 (§ 64) asiakkaan omakotitalosta aiheutuvat kustannukset hoitomaksua alentavana seikkana ajalla 1.7.2020 - 30.6.2021. Selvityksessä todetaan, että omakotitalosta aiheutuvat kustannukset on tässä yhteydessä huomioitu kokonaisuudessaan, lainanlyhennystä lukuun ottamatta, hoitomaksua alentavana tekijänä.

Selvityksessä todetaan, että tämän lisäksi hoitomaksu on asiakkaan hakemuksesta erillisellä viranhaltijapäätöksellä poistettu kokonaan ajalta 1.10.2020 - 31.3.2021. Päätöksessä on huomioitu puoleksi vuodeksi myös asiakkaan lainanlyhennykset, ja kyseisenä ajanjaksona kaupunki ei ole perinyt hoitomaksuja lainkaan.

A:n kaupunki on 4.3.2021 vastaanottanut hakemuksen hoitomaksun alentamisesta. Asiakas toivoi, että hoitomaksuja ei edelleenkään perittäisi 1.4.2021 jälkeen. Lautakunta käsitteli hakemusta kahdessa kokouksessa 18.3.2021 (§ 30) ja jatkokäsittelynä 27.5.2021 (§ 56). Sosiaali- ja terveyslautakunta hylkäsi anomuksen hoitomaksujen alentamisesta 1.4.2021 jälkeen, koska lainanlyhennystä ei voida huomioida hoitomaksua alentavana tekijänä. Muut alkuperäisasunnon kulut on huomioitu hoitomaksua alentavana tekijänä 30.6.2021 saakka.

Selvityksen mukaan uudistetun asiakasmaksulain astuttua voimaan 1.7.2021 on kaikki asiakasmaksut käsitelty uudestaan. Asiakkaan uuden maksupäätöksen (SUB 1279) mukaan asiakkaalta peritään hoitomaksu 1.014,70 euroa sisältäen ruokapalvelun sekä vuokraa 336,46 euroa kuukaudessa. Asiakkaan omaan käyttöön jää 179,06 euroa.

A:n kaupungille saapui 17.7.2021 oikaisupyyntö 1.7.2021 alkavaan asiakasmaksupäätökseen. Asiakas esitti, viitaten edelleen omistamaansa omakotitaloon ja siitä aiheutuviin kustannuksiin, että hänen hoitomaksunsa olisi 1.7.2021 alkaen 0 euroa.

Vanhustyön päällikkö käsitteli oikaisuvaatimusta päätöksessään 24.9.2021 (§ 193), jossa todettiin, että myymättä olevan omakotitalon kustannuksia ja lainanlyhennystä ei voida kattaa hoitomaksuja perimättä jättämisellä, vaan asiaan tulee saada jokin muu ratkaisu.

Selvityksessä todetaan, että asiakkaan tyttären kanssa on vanhustoimen päällikön toimesta käyty puhelin- ja sähköpostikeskusteluja, mutta viestintä on epäonnistunut. Myös sosiaali- ja terveysjohtaja on käynyt keskusteluja asiakkaan tyttären kanssa, mutta viestintä ei ole onnistunut. Viestinnän tavoitteena on selvityksen mukaan ollut ohjata asiakasta tyttären avustuksella rakentaviin ratkaisuihin talousasioiden hoitamisessa sekä hakemaan neuvontaa sosiaalitoimesta ja velkaneuvonnasta.

Selvityksen mukaan asiakkaalle ei ole nimetty vastuutyöntekijää, koska asiakkaan tytär on ollut aktiivinen ja hoitanut asiakkaan asioita vanhustyön päällikön kanssa. Selvityksen mukaan vanhuspalvelut eivät hoida asiakkaiden omaisuuteen ja velkoihin liittyviä asioita, ja tästä syystä kantelijan tyttäreltä on pyritty neuvomaan eteenpäin sosiaalityöntekijälle, joka neuvoo ja ohjaa talouteen liittyvissä asioissa. Tämä neuvo on selvityksen mukaan annettu sekä suullisesti että kirjallisesti useaan otteeseen, sekä lopulta pyydetty sosiaalityöntekijää ottamaan yhteyttä asiakkaan tyttäreeseen.

Saadun selvityksen mukaan asiakkaan tytär on 6.3.2022 ilmoittanut kaupungille, että Kansaneläkelaitos on hylännyt äidin perustoimeentulohakemuksen ja tiedustellut sosiaalityöntekijältä, tarvitseeko sosiaalityöntekijä kyseisen päätöksen. Selvityksen mukaan asiakkaan tyttäreltä on ohjattu täydentävän tai ennaltaehkäisevän toimeentulotuen hakemusta varten toimittamaan äidin kaikista pankkitileistä tiliotteet kahden kuukauden ajalta. Asiakkaan tytär on selvityksen mukaan lähettänyt kuusi valokuvaa pankkitileistä ja yhden virallisen tiliotteen. Sosiaalityöntekijä on ilmoittanut asiakkaan tyttäreelle, ettei asiaa voida valokuvien perusteella käsitellä täydentävänä tai ennaltaehkäisevänä toimeentulotuen hakemuksena, sillä siihen tarvitaan viralliset tiliotteet.

Selvityksen mukaan vanhustyön asiakasmaksujen laskutus ja perintä on ulkoistettu. Sosiaali- ja terveystoimen asiakasmaksuja ei selvityksen mukaan yleensä lähetetä perintään, mutta puutteellisen tiedonkulun takia asiakkaan tapauksessa muutama lasku on päättynyt perintään. A:n kaupunki on päättänyt peruuttaa laskujen perintäpäätökset. Selvityksen mukaan asiakas on pyrkinyt hoitamaan laskuja osissa ja eräpäiviä on mahdollista siirtää.

A:n kaupunki toteaa epäonnistuneensa viestinnässä, eikä ole saavuttanut asiakkaan ja tämän lähiomaisen kanssa näkemystä siitä, mikä on asiakkaan etu. Selvityksen mukaan kaupunki jatkaa yhteistyötä asiakkaan ja lähiomaisen kanssa ratkaisun löytämiseksi.

3.1 Keskeiset oikeusohjeet

Keskeiset oikeusohjeet ovat tämän päätöksen liitteenä.

3.3 Asian arviointi

Asiakkaan asiakasmaksu

Totean, että ennen 1.7.2021 voimaan tulleen asiakasmaksulain osittaisuudistusta asumispalveluista perittävistä maksuista ei ollut laintasoista sääntelyä. Asiakasmaksujen suuruutta on kuitenkin rajoittanut asiakasmaksulain 2 §:n säännös, jonka mukaan palveluista perittävä maksu ei saa ylittää palvelun tuottamisesta aiheutuvia kustannuksia.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain 3 §:n ja tuomioistuinmaksulain 5 §:n muuttamisesta (HE 129/2020 vp, s. 16-17) todetaan, että palveluasumisen maksuista ei ole nimenomaista sääntelyä voimassa olevassa asiakasmaksulaissa tai -asetuksessa. Palveluasumisen maksut ovat tästä johtuen vaihdelleet suuresti kuntien välillä ja osittain myös kuntien sisällä. Myös asiakkaan mahdollisen vähimmäiskäyttövaran suuruus on vaihdellut asumispalveluissa, sillä siitä ei ole nimenomaisesti säädetty laissa.

Totean, että ennen 1.7.2021 voimassa olleen asiakasmaksulain mukaisesti asiakasmaksua koskevaan päätökseen on voinut vaatia oikaisua siten kuin hallintolaissa säädetään (asiakasmaksulain 15 §:n 1 momentti). Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen (asiakasmaksulain 15 §:n 2 momentti). Asiakasmaksulain 1.7.2021 voimaan tulleen osittaisuudistuksen myötä edellä mainittu menettely ei tältä osin muuttunut. Asiakkaan maksukyvyn mukaan määräytyvästä maksusta tehtyyn päätökseen voi hakea oikaisua ja tarvittaessa saattaa asia sen jälkeen hallinto-oikeuden käsiteltäväksi.

Asiassa ei ilmene, onko oikaisuvaatimuksen johdosta tehtyihin kielteisiin päätöksiin asiakasmaksun alentamisesta tai maksun poistamisesta haettu muutosta hallinto-oikeudesta. Tältä osin totean, että oikeusasiamies ei hänelle kuuluvan laillisuusvalvonnan puitteissa voi toimia lakiin perustuvan muutoksenhakujärjestelmän korvaavana tai sitä täydentävänä vaihtoehtona. Oikeusasiamies ei siten voi muuttaa tai kumota viranomaisten tai tuomioistuinten päätöksiä. Muutosten saaminen edellyttää laissa säädettyjen muutoksenhakekeinojen käyttämistä. Asia ei tältä osin anna aihetta enempään, kuin että kiinnitän huomiota kunnan velvollisuuteen ryhtyä toimenpiteisiin, mikäli asiakas ei itse ole kykenevä huolehtimaan omista asioistaan.

Edunvalvonnan tarve

Asiassa saadun selvityksen mukaan kantelijaa on ohjattu hakemaan äidilleen edunvalvontaa tai vaihtoehtoisesti keskustelemaan edunvalvontavaltuutettuna toimimisesta. Kantelija ei kuitenkaan ole ollut halukas tähän, ja selvityksen mukaan kantelijan mielipidettä asiassa on kunnioitettu. Saadusta selvityksestä ei ilmene, onko asiakkaan mielipidettä edunvalvontaan selvitetty tai yritetty selvittää, tarvittaessa yhteistyössä omaisen tai muun läheisen henkilön kanssa (asiakaslain 8 ja 9 §:t). Kantelusta ja saadusta selvityksestä ei ilmene asiakkaan muistisairauden vakavuus.

Lisäksi selvityksessä todetaan, että kantelijaa on pyritty ohjaamaan ja neuvomaan asiakkaan omaisuuteen ja velkoihin liittyvissä asioissa, mutta viestinnässä kantelijan kanssa ei ole onnistuttu eikä asiassa ole saavutettu yhteistä näkemystä asiakkaan edusta.

Kiinnitän huomiota siihen, että omakotitalosta aiheutuvat kulut ja asuntolaina ovat jo vuodesta 2019 olleet asiakkaalle taloudellisesti merkittävä asia, jonka johdosta asiakasmaksupäätöksistä on tehty oikaisuvaatimuksia ja osa asiakasmaksuista on johtanut jopa laskujen perintään.

Saadun selvityksen mukaan A:n kaupungin näkemys asiaan on, että ”myymättä olevan omakotitalon kustannuksia ja lainanlyhennystä ei voida kattaa hoitomaksuja perimättä jättämisellä, vaan asiaan tulee saada jokin muu ratkaisu”. Yhtenä ratkaisuvaihtoehtona esillä on ollut omakotitalon myyminen. Saadun selvityksen mukaan kunnassa on toisaalta arvioitu, että asiakas tarvitsisi joko edunvalvontavaltuutetun tai edunvalvojan. Totean, että saamani selvityksen ja asiakirjojen perusteella ei ole mahdollista arvioida, onko asiakas kykenevä tekemään omaisuuttaan ja sen myyntiä koskevia päätöksiä.

Totean, että kunnassa sosiaalihuollon toimeenpanosta vastaavan toimielimen tulee tehdä holhousviranomaiselle ilmoitus edunvalvojan määräämiseksi asiakkaalle, jos täysi-ikäinen asiakas on henkilöään tai varallisuuttaan koskevassa asiassa ilmeisen edunvalvonnan tarpeessa (asiakaslaki 9 §:n 2 mom.). Mikäli sosiaalihuollon viranomainen arvioi henkilön olevan edunvalvonnan tarpeessa, hän voi salassapitosäännösten estämättä tehdä siitä ilmoituksen Digi- ja väestötietovirastoon. Tämänkaltainen menettely voi olla tarpeen esimerkiksi silloin, jos henkilö ei sairautensa vuoksi pysty itse hoitamaan asioitaan eikä asioiden hoitaminen kevyemmillä vaihtoehdoilla onnistu.

Totean yleisellä tasolla, että edunvalvonta-asioiden käsittely vie aikaa, eikä edunvalvojalla ole oikeutta ilman holhousviranomaisen lupaa päämiehensä puolesta luovuttaa kiinteää omaisuutta (holhoustoimilaki 34 §).

Korostan, että edunvalvonnan tarkoituksena on osaltaan turvata se, että jokaisella on joku, joka voi käyttää puhevaltaa henkilölle tärkeissä asioissa, mikäli tämä ei siihen itse kykene. Holhoustoimilaissa säädetty oikeus ja sosiaalihuollon asiakaslaissa säädetty velvollisuus edunvalvontailmoituksen tekemiseen osaltaan tähtäävät siihen, että jokainen, joka on edunvalvonnan tarpeessa, voi saada itselleen edunvalvojan. Pidän sinänsä lainmukaisena, ymmärrettävänä ja hyvänä menettelynä sitä, että asiassa on ensin pyritty asiakkaan omaisen kanssa yhteistyössä ja tätä ohjaamalla löytämään asiakkaan edun mukainen ratkaisu hänen taloudellisten asioidensa hoitoon.

Näkemykseni mukaan A:n kaupunki on lähtökohtaisesti toiminut asianmukaisesti pyrkiessä ratkaisemaan asiakkaan talousasiaa aluksi yhteistyössä omaisen kanssa. Kun huoli asiakkaan talouden hoitamisesta oli käynyt ilmeiseksi olisi A:n kaupungin näkemykseni mukaan tullut tehdä holhousviranomaiselle ilmoitus edunvalvojan määräämiseksi. Kiinnitän A:n kaupungin huomiota siihen, että sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon miten eri toimintatavat ja ratkaisut parhaiten turvaavat asiakkaan etua (sosiaalihuoltolain 4 §:n 1 mom. 3-kohta).

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen A:n kaupungin menettelyn virheellisyydestä sen tietoon ja tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

LIITE

Keskeiset säädökset

Suomen perustuslaki

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystalvet ja edistettävä väestön terveyttä.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Perustuslain 109 §:n mukaan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Laki eduskunnan oikeusasiamiehestä

Oikeusasiamiehestä annetun lain (197/2002) 3 §:n 2 momentin mukaan oikeusasiamies ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aihetta lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Sosiaalihuoltolaki

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 1 §:n kohtien 1 ja 4 mukaan tämän lain tarkoituksena on vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta sekä edistää asiakaskeskeisyyttä sekä asiakkaan oikeutta hyvään palveluun ja kohteluun sosiaalihuollossa.

Sosiaalihuoltolain 4 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan asiakkaan etua arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota siihen, miten eri toimintatavat ja ratkaisut parhaiten turvaavat tarpeisiin nähden oikea-aikaisen, oikeanlaisen ja riittävän tuen.

Sosiaalihuoltolain 30 §:n 1 momentin mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan eikä hänen ihmisarvoaan loukata.

Sosiaalihuoltolain 38 §:n 3 momentin mukaan henkilöille, joiden tuen tarve on pysyvä tai pitkäaikainen, tuki on pyrittävä järjestämään siten, että turvataan palvelujen jatkuvuus, ellei palvelujen muuttaminen ole asiakkaan edun mukaista. Jos tuen tarve on vain osittain pysyvä tai pitkäaikainen, on tuki järjestettävä muilta osin siten kuin edellä 1 ja 2 momentissa säädetään.

Sosiaalihuoltolain 41 §:n 1 momentin mukaan palvelutarpeen arvioimiseksi, päätösten tekemiseksi ja sosiaalihuollon toteuttamiseksi toimenpiteestä vastaavan sosiaalihuollon viranomaisen on huolehdittava siitä, että käytettävissä on henkilön yksilöllisiin tarpeisiin nähden riittävästi asiantuntemusta ja osaamista. Jos henkilön tarpeiden arviointi ja niihin vastaaminen edellyttävät sosiaalitoimen tai muiden viranomaisten palveluja tai tukitoimia, on näiden tahojen osallistuttava toimenpiteestä vastaavan työntekijän pyynnöstä henkilön palvelutarpeen arvioinnin tekemiseen ja asiakassuunnitelman laatimiseen.

Sosiaalihuoltolain 41 §:n 2 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutetaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa siten, että sosiaalihuollon ja tarvittaessa muiden hallinnonalojen palvelut muodostavat asiakkaan edun mukaisen kokonaisuuden. Työntekijän on oltava tarpeen mukaan yhteydessä eri yhteistyötahoihin ja asiantuntijoihin sekä tarvittaessa henkilön omaisiin ja muihin hänelle läheisiin henkilöihin siten kuin tässä laissa tarkemmin säädetään.

Sosiaalihuoltolain 42 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon asiakkaalle on nimettävä asiakkuuden ajaksi omatyöntekijä. Työntekijää ei tarvitse nimetä, jos asiakkaalle on jo nimetty muu palveluista vastaava työntekijä tai nimeäminen on muusta syystä ilmeisen tarpeetonta.

Sosiaalihuoltolain 42 §:n 2 momentin mukaan omatyöntekijän on oltava sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 3 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö. Omatyöntekijänä saa toimia mainitussa pykälässä tarkoitettun ammattihenkilön sijaan terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 2 §:ssä tarkoitettu ammattihenkilö, jos se on asiakkaan palvelukokonaisuuden kannalta perusteltua. Erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai muun erityistä tukea tarvitsevan henkilön omatyöntekijän tai hänen kanssaan asiakastyötä tekevän työntekijän on oltava sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä.

Sosiaalihuoltolain 42 §:n 3 momentin mukaan omatyöntekijänä toimivan henkilön tehtävänä on asiakkaan tarpeiden ja edun mukaisesti edistää 38 §:n 2 ja 3 momentin toteuttamista sekä toimia tarvittaessa muissa tässä laissa säädetyissä tehtävissä.

Sosiaalihuoltolain 56 §:n mukaan tämän lain mukaisista sosiaalipalveluista peritään maksut sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992) mukaisesti.

Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000, asiakaslaki) 4 §:n 1 momentin mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan.

Asiakaslain 8 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan.

Asiakaslain 9 §:n 1 momentin mukaan, jos täysi-ikäinen asiakas ei sairauden, henkisen toimintakyvyn vajavuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi pysty osallistumaan ja vaikuttamaan palvelujensa tai sosiaalihuoltoonsa liittyvien muiden toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen taikka ymmärtämään ehdotettuja ratkaisuvaihtoehtoja tai päätösten vaikutuksia, on asiakkaan tahtoa selvitettävä yhteistyössä hänen laillisen edustajansa taikka omaisensa tai muun läheisen henkilön kanssa.

Asiakaslain 9 §:n 2 momentin mukaan, jos täysi-ikäinen asiakas on henkilöään tai varallisuuttaan koskevassa asiassa ilmeisen edunvalvonnan tarpeessa, tulee sosiaalihuoltolain 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun toimielimen tehdä holhustoimesta annetun lain (442/1999) 91 §:ssä tarkoitettu ilmoitus holhousviranomaiselle edunvalvojan määrittämiseksi asiakkaalle.

Laki holhustoimesta

Holhustoimesta annetun lain (442/1999, holhustoimilaki) 1 §:n 1 momentin mukaan holhustoimen tarkoituksena on valvoa niiden henkilöiden etua ja oikeutta, jotka eivät vajaavaltaisuuden, sairauden, poissaolon tai muun syyn vuoksi voi itse pitää huolta taloudellisista asioistaan.

Holhustoimilain 34 §:n 1 kohdan mukaan, jollei laissa toisin säädetä, edunvalvojalla ei ole oikeutta ilman holhousviranomaisen lupaa päämiehensä puolesta luovuttaa tai vastiketta antamalla hankkia kiinteää omaisuutta tai sellaista maanvuokra- tai muuta käyttöoikeutta rakennuksineen, joka voidaan maanomistajaa kuulematta siirtää kolmannelle.

Holhustoimilain 91 §:n mukaan, joka on saanut tiedon edunvalvonnan tarpeesta ilmeisesti olevasta henkilöstä, voi vaitiolovelvollisuuden estämättä ilmoittaa asiasta holhousviranomaiselle.

Ilmoitus on tehtävä sille holhousviranomaiselle, jonka toimialueella henkilöllä, jota ilmoitus koskee, on kotikunta tai, jos hänellä ei ole kotikuntaa Suomessa, sille holhousviranomaiselle, jonka toimialueella hän pääasiallisesti oleskelee. Ilmoituksen saatuaan holhousviranomaisen tulee ryhtyä toimenpiteisiin edunvalvonnan tarpeen selvittämiseksi ja tehdä tarvittaessa käräjäoikeudelle hakemus edunvalvojan määräämiseksi.

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annettu laki

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain (980/2021, jälj. vanhuspalvelulaki) 13 §:n 1 momentin mukaan kunnan on järjestettävä iäkkäälle henkilölle laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja, jotka ovat hänen tarpeisiinsa nähden oikea-aikaisia ja riittäviä.

Vanhuspalvelulain 19 §:n mukaan iäkkäälle henkilölle tarjottavien sosiaali- ja terveyspalvelujen on oltava laadukkaita ja niiden on turvattava hänelle hyvä hoito ja huolenpito.

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain (734/1992, asiakasmaksulaki) 1 §:n mukaan kunnallisista sosiaali- ja terveyspalveluista voidaan periä maksu palvelun käyttäjältä, jollei lailla toisin säädetä. Maksu voidaan periä henkilön maksukyvyn mukaan.

Asiakasmaksulain 2 §:n 1 momentin mukaan palvelusta perittävä maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen.

Asiakasmaksulain 7 b §:n 1 momentin kohdan 1 mukaan kunta tai kuntayhtymä saa periä 7 c §:ssä tarkoitetun maksun sosiaalihuoltolain 21 §:n 4 momentissa tarkoitetusta tehostetusta palveluasumisesta, jos palvelun arvioidaan sen alkamisesta lukien kestävän tai jos palvelu on tosiasiallisesti kestänyt vähintään kolme kuukautta (pitkäaikainen tehostettu palveluasuminen).

Asiakasmaksulain 7 c §:n 1 momentin mukaan kunta tai kuntayhtymä saa periä pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen, pitkäaikaisen perhehoidon ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakkaalta kuukausimaksun. Maksu saa olla enintään 85 prosenttia asiakkaan kuukausituloista, joista on tehty 10 c ja 10 d §:ssä säädetyt vähennykset.

Asiakasmaksulain 7 c §:n 3 momentin mukaan kunnan tai kuntayhtymän on maksua määrätessään huolehdittava siitä, että asiakkaan henkilökohtaiseen käyttöön jää käyttövara, joka on pitkäaikaisen tehostetun palveluasumisen ja pitkäaikaisen perhehoidon asiakkaalle vähintään 164 euroa kuukaudessa ja pitkäaikaisen laitoshoidon asiakkaalle vähintään 110 euroa kuukaudessa.

Asiakasmaksulain 10 §:n 2 momentin mukaan maksukyvyyn mukaan määräytyvän maksun suuruutta määrättäessä otetaan huomioon palvelua käyttäneiden henkilöiden tulot siten kuin tässä laissa tai sen nojalla annetussa asetuksessa tarkemmin säädetään.

Asiakasmaksulain 10 b §:n 1 momentin mukaan edellä 7 c §:n 1 momentissa tarkoitettuina kuukausituloina otetaan huomioon asiakkaan jatkuvat tai vuosittain toistuvasti saadut tulot ennakonpidätyksen ja ennakonkannon jälkeen tulonhankkimisesta aiheutuneilla kustannuksilla vähennettynä ja verosta vapaat tulot sekä 10 i §:ssä tarkoitettu laskennallinen metsätulo.

Asiakasmaksulain 10 b §:n 1 momentin mukaan kunta tai kuntayhtymä päättää maksukyvyyn mukaisesti määräytyvästä maksusta toistaiseksi. Maksu on kuitenkin tarkistettava asiakkaan tai tämän edustajan hakemuksesta taikka kunnan tai kuntayhtymän aloitteesta silloin, jos: 1) asiakkaan tai hänen perheensä tulot ovat muuttuneet; 2) asiakkaan tai hänen puolisonsa oikeus 10 c, 10 d tai 10 g §:ssä säädettyihin vähennyksiin on muuttunut; 3) perheen olosuhteet ovat muuttuneet; 4) maksu osoittautuu virheelliseksi; 5) asiakkaalle laadittua asiakassuunnitelmaa muutetaan siten, että sillä on vaikutusta asiakasmaksun suuruuteen; 6) kunnan tai kuntayhtymän maksuperusteita muutetaan siten, että sillä on vaikutusta asiakasmaksun suuruuteen.

Asiakasmaksulain 11 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuollon palveluista määrätty maksu ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyyn mukaan määrätty maksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Asiakasmaksulain 11 §:n 3 momentin mukaan maksun alentamisen ja perimättä jättämisen on oltava ensisijaista toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun toimeentulotukeen nähden.